

Јосиф Бродски

МИСАО НА ТЕБЕ

СТАНЦЕ ГРАДУ

Нека не буде дано
да умрем од тебе далеко,
у планинама голубљим,
с кривоногим дечком пјевушећи.
Нека не буде дано
ни теби, облаке гонећи,
у помрчини да видиш
моје сузе и јад све дубљи.

Нека мене опоје
хор воде и небеса, нек мени
гранит загрљај пружи,
нек прогута,
корак мој нек не заборави,
нека мене опоје,
нека мене, бјегунца, засјени
бијелом ноћи твоја
непомјерност у земаљској слави.

Све ће да умукне около.
Само ће на средини ријеке што хучи
црни тегљач закричати:
то поамна са тамом је борба,
и ноћ што лети
овај биједни живот ће да заручи
са красотом твојом
и с исправношћу мојом онкрај гроба.

2. јун 1964.

* * *

М. Б.

У куту, пљуска шум оживио је
поздрав мимоза које су гаснуле
у праху. Вече дан и ноћ надвоје
дијели кò шкаре осмицу на нуле –
и у струку бројчаник сужава,
његову сличност с гитаром озарив.
Њој, што на гитари поглед задржава,
пунђа наличи врату на гитари.

И она дланом равна боре шала.
Ако дотакнем влас јој или раме,
тад зазвучаће печал ојачала
и у том нема другог ничег за ме.
Овдје смо сами. И сем зјена, које
једне уз друге припи полутама,
сад више ништа не веже нас двоје
у тој тамници с косим решеткама.

1963.

РАЗГЛЕДНИЦА ИЗ ГРАДА К.¹

Томасу Венцлови

Развалине су светковина кисика
и времена. Модерни Архимед
могао би да старом закону дода
како тијело смјештено у простор
простором бива истиснуто.

Вода

мрви у тмурном зрцалу руине
дворца Курфирстовог; и, бој се, сада
пророштвима ријеке он више вјерује
него у оне самосвјесне дане
кад га је курфирст² саградио.

¹ Град К. – литвански град Каунас (некад Ковно). (Прим. њрев.)

² Вода / дробит в зерцале пасмурном руины / Дворца Курфюрста; и, небось, теперь / пророчествам реки он больше внимлет, / чем в те самоуверенные дни, / когда курфюрст его отгрохал – прво помишљамо да ријеч „Курфирст“, са великим словом, фигурира као властито име, а да са малим значи – изборни кнез. Потом, да је живи курфирст с правом писан малим словом, а да су након протока

Неко
развалинама лута преврћући
лишће од преклани. То се вјетар,
кô син блудни, у очев дом вратио
и примио сва писма заједно.

1968.

ЛИТВАНСКИ ДИВЕРТИСМАН

Томасу Венцлови

1. Прелудиј

То је скромна приморска земља.
Свој снијег, зрачна лука и телефони,
своји Јевреји. Мрка вила
диктаторова.³ И статуа пјевача⁴
који је домовину упоредио с драгом,

у чему се очитовао не префињен укус,
већ знање земљописа: јужњаци
овдје суботом посјећују сјеверњаке
и, враћајући се пијани пјешке,
некад на Запад залутају – тема
за скеч. Растојања су таква
да би овдје могли живјети хермафродити.

Прољетно подне. Баре, облаци,
безбројни анђели на крововима
безбројних католичких цркви; човјек
и овдје постаје жртвом гужве
или детаљ мјеснога барока.

времена, које је од његовог дворца направило знамените руине, заслужили велико почетно слово и дворац и курфирст. (Прим. ѿрев.)

³ *Бурый особняк / диктатора* – кућа Антнаса Снечкуса, генералног секретара литванске Комунистичке партије (Томас Венцлова). (Прим. ѿрев.)

⁴ *И статуя певца* – литвански писац Мајронис (1862–1932) чији је гроб у Каунасу (Томас Венцлова). (Прим. ѿрев.)

2. Леиклос⁵

Родити се сто љета назад,
гледати кроз прозор, изнад перине
која се суши, видјети сâд,
крстове двоглаве Катарине,⁶
стидјети се мајке, штучати
од уперенога лорњета,
у колицима стареж вуцати
по жутим уличцима гета;
покрите главе, уздисати
кад видиш пољске племићке кћере,
у Првом свјетском живот дати
у Галицији⁷ због Цара, Вјере,
Домаје – ако не, преправиш
пејсе⁸ у мале залиске, прећеш
у Нови Свијет, бљујућ' у плави
Атлантук док брод љуља свеће.

3. Кафе „Неринга“⁹

Вријеме у Вилњусу излази на каванска врата,
звечкањем здјела, ножева, вилица испраћено.
И простор, шкиљећи, попут мокрог брата,
у затиљак му дуго гледа. Ено

изгубивши наличје, црвена кружница
над цријепљем кровља замрла је,
и јабучица шиљи се: од лица
као да, наједном, тек профил остаје.

И чаробњачким збором затрављена,
келнерка у батистаној блузи тијесној,
пребира ногама, скинутим са рамена
ногометаша мјесног.

⁵ Леиклос – улица у бившој јеврејској четврти у Вилњусу, главном граду Литваније. (Прим. њерев.)

⁶ *крсты двуглавоу Катарины* – филигрански гвоздени крстови на врху два торња Цркве Свете Катарине у Вилњусу. (Прим. њерев.)

⁷ „У Првом свјетском живот дати / у Галицији“ – пјесникова породица је поријеклом из Галиције, из града Броди. (Прим. њерев.)

⁸ Пејси – дуге власи на сљепоочницама патријархалних Јевреја. (Прим. њерев.)

⁹ Кафе популаран међу вилњуском интелигенцијом шездесетих и седамдесетих година ХХ ст. (Прим. њерев.)

4. Грб

Аждајоборачки Јегор¹⁰ је
копље у ватри алегорије
изгубио, али још има
коња и мач, и посвуд, јасно,
у Литви он слиједи часно
циљ што видљив није другима.

Кога мачем из своје шаке
одлучи стићи? Предмет хајке
иза граница грба се крије.
Ког? Незнабошца? Ђаура худа?
Или сав свијет? Онда луда
усна Витовтова¹¹ била није.

5. *Amicum-philosophum de melancholia, mania et plica polonica*¹²

Несан. Дио жене. Рептила пуно је
стакло: да изиђе ван – сваки се бори.
Дан, кроз мали мозак, безумље је своје
слио у затиљак, гдје се бара створи.
Макнеш ли мало, осјетиш нутрину
као да неко, с оштрим пером, ту је
и умаче га у ту текућину
ледну, и споро „мрзим“ исписује
по фресци на којој свака крива значи
окуку. Дио жене у кармину
у слух дугачке ријечи завлачи
кô шаку у локне којим ваши плину.
А ти си у таму усамљен и наг
на чаршафу, као Зодијака знак.

6. Паланген¹³

Тек море је спремно гледати у лице
неба; и путник што у дине заблуди,
обара очи и испија винце,
кô изгнан цар лишен оруђа што гуди.

¹⁰ *Драконоборческий Егорий* – литвански штит са грбом на застави из совјетског доба имао је витеза с мачем на коњу, реминисценција на Светог Ђорђа. (Прим. њерев.)

¹¹ Витовт или Витанас – велики кнез Литваније (1350–1430). (Прим. њерев.)

¹² „Пријатељу-филозофу о манији, меланхолији и пољском колтуну [гнојно обољење косе]“ – наслов трактата из XVII ст. који се чува у библиотеци Вилњуског универзитета. (Прим. њерев.)

¹³ Паланген (њем.) – Паланга, обновљено литванско морско купалиште на Балтику. (Прим. њерев.)

Дом опљачкан. Стада увели су тамо.
Сина пастир крије у срце пештере.
И сад пред њиме је – конач земље само.
А за ход по води недостаје вјере.

7. Доминиканај¹⁴

Напустивши стазу пролазну,
у полуслијеп уличак сврати,
уђи у цркву, у тај час празну,
сједи на клупу и, мало затим,
у ушну шкољку вишњег Бога,¹⁵
затворену за сав хук дневни
шапни свега четири слога:
Праштај мени.

1971.

* * *

Пјешчани брегови, обрасли у борје.
Ту је јесен влажна, прољеће тмурно је.
Ту море на вјетру безбојне волане
своје цијепа, из сусједских дача
понекад се чује час плач дјечји, а час
Лемешев због лоше игле врискат стане.

Пелин на спруду, шаш с воњем трулине.
И мајка-самица иде веш да скине
с тарабе. И рашљи за весла шкрип јасан:
пасторак природе, натмурени Финац,¹⁶
плови да извуче алов из дубина,
али је алов замршен и празан.

Галерб се спусти, мине морски гавран.
Не, алуминијски то је аероплан,
од птице вјештији међу облацима,
кренуо к сјеверу, гдје Швед беспосличи,
попримивши сиву боју, гљиви личи,
и ваздух бљутави кô терет не прима.

¹⁴ Доминиканај (литв.) – доминиканци, католичка катедрала у Вилњусу. (Прим. њрев.)

¹⁵ В ушную раковину Бога – вујугави, барокни интеријер катедрале који подсјећа на завоје спиралне шкољке. (Прим. њрев.)

¹⁶ Пасынок природы, хмурый финн – у Пушкиновом Бронзаном коњанику каже се: „фински рибар, / тужни пасторак природе“ (финский рыболов, / печальный пасынок природы). (Прим. њрев.)

Ту хоризонту подарују црте
својом доступношћу безљудне утврде.
Ту увело једро усамљене јахте
што у даљи рише прозрачност азура
не чини вам се кô питамац бура
већ кô мочвара пуно ушће Лахте.

И око, свикнувши на смањење тијелâ,
с размаком, другог се домогне предјела,
гдје о плоти нема говора ни мњења
и гдје губици жалити се неће,
зашто што даљине претпоставља веће
губљење из вида него вид губљења.

Кад умрем, нека пренесу ме овдје.
Ја ником нећу причинити шкоде
у приобалноме пијеску док лежим.
Загрљаје блаже, и тврђа клијешта
неће пронаћи онај који бјежи,
опранији, нити безгрешнији смјештај.

1974.

РАЗРАЂУЈУЋИ ПЛАТОНА

I

Хтио бих живјети, Фортунатусе,¹⁷ у граду који има ријеку
и испод моста, кô из рукава руку, пружа је некуд.
У залив би се уливала ширећи прсте као Шопен
који песницу не показа нити једном човјеку.

Тамо би била Опера, а у њој би тенор – ветеран
исправно пјевао арију Марио¹⁸ увече. И тиран
из ложе би му аплаудирао, а ја бих из партера
стегнувши зубе, од мржње мрмљао: „Тај тикван.“

У томе граду би јахт-клуб и клуб фудбалски био.
По одсуству дима из циглених бих димњака закључио
да је дошла недеља и труцкао бих се дуго
у аутобусу и гужвањем поруб бих измучио.

¹⁷ Фортунатус – име позајмљено из Однове пјесме „Под Сиријусом“ која почиње стихом: „Да, ово су пасје врућине, Фортунатусе“ (*Yes, these are the dog-days, Fortunatus*). (Прим. њев.)

¹⁸ Марио (Cavaradossi) – јунак из Пучинијеве опере *Тоска*. (Прим. њев.)

Уплитао бих свој глас у опште урлање звијери
тамо, гдје оно што глава поче, нога не изневјери
продужавањем. Од свих закона што их је објавио
Хамураби најважнији су пенали и корнери.

II

Имао би библиотеку, и у салама празним њеним
листао по томовима с толико зареза испуњеним
да нема мање ружних ријечи у свакодневном говору
које се у прозу не пробише. А стих да не помињем.

Имао би велики колодвор који у рату пострада,
привлачнија но вањски свијет била би му фасада.
Тамо би изглед зелене палме у излогу авио-линије
пренуо мајмуна што је у мени дријемао до тада.

И кад сву четврт, Форунатусе, обуче у сукно зима,
ја бих у Галерији чамио међ платнима
од којих свако – особито Енгрово или Давидово –
урођеним би сличило младежима.

У сумрак бих кроз прозор гледао стада аута
која мучу и трчкарају овуда-онуда
и витке наге стубове са дорским фризурама
који се мирно бијеле на забатном крову Суда.

III

Тамо би била ова кафана, у њој *blanc-manger*¹⁹ не тако лош,
гдје бих, кад кажем: шта ће нам 20. стољеће ако је још
деветнаесто, видио како се поглед мога колеге
усредсређује дуго на виљушку ил' нож.

Тамо би морала бити ова с дворедним дрвећем улица,
пролаз с нимфиним торзом у ниши и пуно других трица,
у салону би висио портрет што даје предоцбу јасну
о томе како, кад бјеше млада, изгледала је газдарица.

Ја бих слушао равномјеран глас којим причају
ствари што везе са вечером под свијећама немају,
и ватра би, из каминчића, Фортунатусе, бацала
на зелену хаљину црвен бљесак. Но згасла би при крају.

¹⁹ *Blanc-manger* (фр., буквално: бијело јело) – желе до слатког врхња или бадемовог млијека. (Прим. прев.)

Вријеме које, за разлику од воде, грéде
хоризонтално од уторника до сриједе,
тамо би у помрчини изравнавало боре
јер избрисати сопствене трагове хтједе.

IV

И тамо било би споменика. Ја бих знао имена
не само бронзаних коњаника, што угураше у стремена
историје своје ногу, већ и четвороножаца њиних,
имајући у виду печат који из њих остаје на

градскоме становништву. И, много иза поноћи, кући
с угаслом на усни цигаретом пјешке се враћајући,
као Циганин из дланова, из пукотина у асфалту
гонетао бих наглас његову судбину, шуцајући.

А када би ме ухапсили, све у свему, због шпијунаже,
због подривачке дјелатности, због скиталаштва, због *ménage-
à-troi*,²⁰ и кад би руља, бјеснећи окол, убадајући
у ме уморним кажипрстима, кричала: „Није наш!“ –

ја бих потајно био срећан, самоме себи шапћући:
„Гледај, ово је трен кад може око ти у нутрину ући
оног што си толико дуго извана посматрао;
упамти све те подробности, *Vive la Patrie!*“²¹ кличући.“

1976.

SAN PIETRO

I

Трећу недјељу магла не силази с бијелог
звоника у циметастом, забаченоме градићу,
изгубљеном у глухонијемом куту
сјеверног Јадрана.²² Електрика
наставља у подне да у крчмици гори.

²⁰ *Ménage-à-troi* (фр.) – дивљи брак. (Прим. њев.)

²¹ *Vive la Patrie* (фр.) – живјела домовина. (Прим. њев.)

²² *В глухонемом углу Северной Агриатики* – у *Воденом жију* Бродски каже: „И ту се сетим, првог стиха песме Умберта Саба, коју сам, некад давно, у претходном отелотворењу, преводио на руски: ‘У дубини Јадрана дивљега...’ У дубини, мислио сам, пустоши, у забаченом углу Јадрана.“ (Прим. њев.)

Шкриљац калдрме се прелива као жута
пржена риба. Непомични аутомобили
нестају из очију, не палећи мотор.
Ни фирму не можеш дочитати до краја. Више
теракота и окер не упијају у себе
влажу, већ влага упија окер и теракоту.

Сјенка, засићена свјетлошћу,
радује се посве хришћански кад види
с клина скинути капут. Капци
широм отворени, као крила
анђела који су уронили главе
у туђе препирке. Ту и тамо
жбука што се љушти, као красте,
огољује црвени зид под упалом.
И гаће што трећу недјељу се суше
толико су свикле на дневно свјетло
и на своје уже, да човјек,
ако излази на улицу, излази у сакоу
на голо тијело, у полуципелама на босу ногу.

У два по подне силуета поштарева
поприма, у пролазу, оштре обресе
да трен потом се опет претвори у силуету.
Ударци звона у магли
опетују ту исту процедуру.
Због тога нехотично осврћеш се преко рамена
за собом самим, као други пролазник,
желећи да побоље осмотриш чланке љепојке
која је прошуштала мимо, али – ништа не видиш,
осим прамења магле. Безвјетрица, тишина.
Смјер је изгубљен. За окуком
свјетилке се прекидају као бијело троточје
иза којег дође само задах
алги и обриси гата.
Безвјетрица; и тишина као рзање
тучане кобиле Виктора Емаунуела
која никад није скренула с пута.

II

Зими обично смркава сувише рано;
негдје извана, напољу, над главом.
Чврсто упелећене газом у хрпицама
казалке на градској ури

заостају за дифузном свјетлошћу
дневном што у даљини мркне.
По цигарете изишли станар
за десет минута кући се враћа
тунелом који је у магли пробушио
његов сопствени труп.
Равномјерни бруј невидљвог аероплана
подсјећа на зујање усисивача за прашину
далеко, на крају хотелског ходника
и гута, стишавајући се, свјетлост.
„Nebbia“,¹ изговара, зијевајући, спикер
и очи се на секунд склапају, попут
шкољке крај које проплови риба
(зјенице зароне не задуго
у своју седефну помрачину);
и довратник с лампицом изгледа као дијете
занесено читањем под покривачем;
покривач је сав наборан као тога Јеванђелисте
у ниши. Садашњост, наше вријеме,
уз штропот, одскаче од мрке опеке
базилике, као бијела
кожна лопта коју у њу забијају
школарци послије школе.

Крезубе, похабане фасаде, али
које себе не замишљају из профила.
Само голи листови кривих стубића ограде
оживљавају чврсто забрављене балконе
гдје се ево већ двјеста љета нико
не појављује: ни насљедница, ни дојиља.
Карнизе, по укусу тек вјенчаних и просто
пуних досаде чудовишта.
Колонада, растопљена као стеарин.
И слијепа, ахатна велељепност
непробојнога стакла
иза којег се крију диван и пијанино:
старе, али баш дањим свјетлом
успјешно чуване тајне.

У хладно доба године нормалан звук
топлоту гркљана претпоставља хировима еха.
Риба ћути; у дубинама континента
распјевала се грлица. Али се ни једна ни друга не чује.
Објешен над слатководним каналом,
мост зауставља покушај расплинуте супротне

обале да се сасвим одвоји и уђе у море.
Тако, дахнувши у стакло, исписују иницијале
они с чијим се одсуством не мирите;
и траг од просуте текућине претвара завјетни монограм
у реп вилиног коњица. Па упијај црвеном
спужвом плућа густу млијечну пару,
коју издишу испливала Амфитрита²
и њене nereиде! Испружи
руку – и врхови ће прстију дотаћи торзо,
покривен ситним мјехурићима,
што мирише, кô у дјетињству, на јод.

III

Испрана, изглачана плахта
залива шушти воланима, и безбојни
ваздух на трен се згусне у голуба или у галеба,
али се одмах раствори. Извучени из воде,
чамци, баркасе, гондоле, чунови с равним дном,
као распарена обућа, разбацани су по пијеску,
што шкрипи под поплатом. Упамти:
свако кретање, у бити, јесте
преношење тежине тијела на друго мјесто.
Упамти да прошлост не може да се смјести
без остатка у сјећање, да јој је
неопходна будућност. Добро упамти:
једино вода, и само она,
увијек и свуда остаје вјерна
себи – неосјетљива за преобразбе, равна,
а налази се тамо гдје сухе земље
више нема. И патетика живота с његовим почетком,
средином, календаром који се прорјеђује,
крајем итд. ишчезава у виду
вјечног, ситног, безбојног мрешкања.

Храпава, мртва жица винове
лозе ситно подрхтава од властите напрегнутости.
Дрвеће у црној башти ничим се
не разликује од ограде што изгледа
као човјек који више нема шта
и – што је главно – нема коме признати.
Смркава се; безвјетрица, тишина.
Хрскање шкољкастог вапненца, шуштање изгаженог
гњилог шевара. Шутнута вршком стопала
лименка узлијеће у зрак и нестаје

из вида. Чак ни минут касније
не можеш јасно чути звук њеног пада
у мокри пијесак. Још мање плъусак.

1977.

ПОЛАРНИ ИСТРАЖИВАЧ

Сви пси су поједени. Чисте странице
не оста у дневнику. И ђинђуве ријечи
покривају супругин фотос, њено лице
младежом сумњивог датума биљежећи.
Па снимак сестре. Сестра није поштеђена:
ради се о ширини коју досегну!
И, кô чарапа варијете-дјевице, гангрена,
црнећи се, успузава по стегну.

22. jul 1978.

СТИХОВИ О ЗИМСКОЈ КАМПАЊИ 1980. ГОДИНЕ²³

У њодневној врућини у долини Дајесџана...
Љермонтов

I

Брзина метка при ниској температури
зависи јако од својстава циља,
од тежње да се загрије у грудној мускулатури,
или сред вратног сложено сплетеног жиља.
Каменови, кô друга војска, на тле пали.
Сјенка се утискује у глину нехотично.
Небо је кречу што отпада налик.
Раствара се авион у њем', мољцу слично.
И као федер из мадраца рашивена
суне експлозија. Бризгајући на начин
лијевка, прекипјелог млијека, неупијена
у тле, крв тврдом опном се превлачи.

²³ Ријеч је о упаду СССР у Авганистан. (Прим. ѡрев.)

II

Сјевер, пастир и сијач, гони стада
к мору, на југ, студен распростирући.
Ведро мразно подне у долини Чучмекистана.²⁴
Механички слон, сурлу подижући
у ужасу пред мином, што црном је мишу
слична у снијегу, рига грумење тврдо
што навре у грло, опсједнут мишљу,
да ко Мухамед с мјеста крене брдо.
Снијег на врховима лежи; сухо богатство им
у подне допушта остава с небеса.
Планине не мичу се прелазећи, својим
Непомицањем, на мртва тјелеса.

III

Жалостиви пјев се словенски извија
увече у Азији. Смрзава се већ и
сирова свињетина човјечија
на поду караван-сераја лежећи.
Тиња прешана балега, крути ноге мраз јаки.
Мирише на крпе, на заборављена
купатила. Ко шињели, снови су једнаки.
Више чаура неголи успомена,
и у устима од многих „Ура“ окус гнусан.
Слава оним што су, с тла очи не скинув,
шездесетих ишли у одјел абортуса,
од срамоте спашавајући домовину.

IV

У чем' је садржај зујања трутова?
У чему – летећег апарата?
Тегобан постаје живот овај,
баш као кад од шпилова карата,
ил' винове лозе, саздајеш кућицу.
Лабилно је све (раз- и спухано намах)
обитељи, сакље, у првом лицу
мисли. И ноћ је над развалинама
аула. Мокрећи пода се мазутом,
мрзне се жељезо. Мјесец се, од страха
да се не удави у чизми сазутој,
крије у облак, као у чалму Алаха.

²⁴ Чучмекистан – назив прављен према Чучмек (погрдан назив за народе Средње Азије) и Дагестан.
(Прим. њрев.)

V

Празни ваздух, дисан више ни од кога.
Увезена, набацана како се дало,
тишина. Пустош расте попут кисјелога
тијеста. На звијездама када би имало
живота, аплаузи би свуд били растрти.
Артиљерац жмиркајућ би истрчò пут бине.
Убојство је наивна форма смрти,
таутологија, арије папигине;
кò обично, таква дјела су за младеж
што устрајном обрвом лови муху жића
нишанским справама својим, и крв знаде
по чувењу или ломљењу дјевица.

VI

Навуци покривач, у трини душека ископај
јамицу, залегни и слушај сирене.
Ново залеђење – ропства ледено доба
наваљује на глобус. Његове морене
притискају државе, блузе, успомене,
гунђајући, не остајући у својој орбити
у будућег мекушца свак се од нас дјене.
Јер нас не слуша нико, кò да смо трилобити.
Дува кроз ходнике, прслине, квадратна окна.
Окрени прекидач, у клупче свиј се док сване.
Кичма поштује вјечност. Није што и локна.
Ујутру с четири се ноге не устане.

VII

У стратосфери, од свих заборављена, кучка,
Лаје, гледајући у илуминатор.²⁵
„Лоптице! Лоптице! Пријем. Ја сам Зућка.“
Лоптица је доље, и на њој екватор.
Кò псећи огрљак. Поља, јаруге, провалије
понављају својом бјелином јагодице.
Сва боја стида отишла је на стијег.
И кокошке, усред забитне шталице,
такође, дрхтећи, пренуте из снова,
сада непорочне боје јаја носе.
Ако се нешто црни, то су само слова,
кò трагови зеца што чудом спасио се.

²⁵ Илуминатор – округли прозор (на броду, тенку; овдје: на васионском броду). (Прим. њев.)

ВЕНЕЦИЈАНСКЕ СТРОФЕ (1)²⁶

Сузани Сонѿаї

I

Мокри коњовез пристаништа. У сутону, утучен
коњ узмахује гривом, сну се опире, ено.
Виолински се вратови гондола њишу и луче
тишину неусклађено.
Што лаковјернији Мавар, тим црњи папир од ријечи,
и рука, кратка да грло досећи може, уз лице
притишће чипку, коју Јагова шака изгњечи,
камене марамице.

II

Трг посве опустео, а кејови су безљудни.
Зидови кафеа више лица имају но сам кафе.
Дјевојка у шалварама тихо свира на лутњи
за ухо таквог истога Мустафе.
О, деветнаести вијек! Жал за Истоком! Позе
изгнаних на хриди! Мјесец се кò леукоцит у крви јави
у дјелима пјесника који сагорјеше од туберкулозе,
а писали су – од љубави.

III

Ту немаш ноћу шта да радиш. Ни њежне Дузе,²⁷ ни арије.
Самотна пета, кò лекар, дијабаз²⁸ прекуцкава.
Под свјетилићком ваша сјенка кò дрхтав карбонар²⁹ је
који се од вас удаљава
и издише пару. Ноћу разговарамо, у ствари,
са сопственим одјеком: излије топлину своју
на мраморни, пусти, одјека пун аквариј,
чије је стакло у зноју.

²⁶ Превели Надира Шеховић и Марко Вешовић.

²⁷ Елеонора Дузе (1858–1924) – италијанска глумица. (Прим. ѿрев.)

²⁸ Дијабаз – еруптивни камен, црн, тамнозелен, изврстан за градњу цеста. (Прим. ѿрев.)

²⁹ Карбонар (итал. *carbonaro*) члан је тајног удружења с почетка XIX ст. које се борило за националну независност и уједињење Италије. Али та ријеч овдје има и још једно значење. У *Воденом жију* Бродски каже: „[Ј]едино што ми је још недостајало да бих изгледао као локални распусник, или *carbonaro*, била је вратна марама.“ (Прим. ѿрев.)

IV

Иза златних крљушти прозора, кад у каналу јаве се –
уље у раму од бронзе, ћошак клавира, ствар.
Ето шта крију унутра, иза навучене завјесе,
греч! и ципол! уз шкрга удар.
Од ненаданог сусрета, под таваницом, са богињом
што збаци све са себе, вртоглавица хвата,
и улази, чије је непце лампицом, кò ангином,
упаљено, изусте „а“.

V

Како су ту били репом! Кò ципол свак се извине!
Како вртећ се, мријестећ се ишли су јатом у овале
зрцала. С изрезом бијелим дубоким пелерине
како је узбуђивале!
Као ширòко – лагуну! А на тротоарима се
у јуху од зеља претварале сукње и панталоне.
Гдје су сви они сада – они пајаци, маске,
сплетке, пелерине оне?

VI

Тако лустери у опери гасе се; док ноћ јењава,
тако одлазе куполе у величини медузе.
Тако се сужава улица што извија се кò јегуља,
трг се кò ража разбљузне.
Тако сакупља чешљеве, што су из подигнутих
женских фризура испали, за своје кћери Нереј,
остављајући нетакнут бесплатни бисер жути:
уличне фењере.

VII

Тако умукну оркестри. Граду је блиско што зрак
покушава бар ноту од тишине да отме.
Палаче стоје налик на примакнуте, а слабо пак
обасјане, сталке за ноте.
Само фалсет звијезда измеђ телеграфских линија –
тамо, гдје грађанин Перма³⁰ за дубок сан се спреми.
Ал' вода аплаудира, и кеј је попут иња
које лијеже на до-ре-ми.

³⁰ „Грађанин Перма“ – Сергеј Дјагиљев (1872–1929) – реформатор руског балета, сахрањен у Венецији. (Прим. њев.)

VIII

И Лоренов³¹ питомац – кољено савијено –
баца, ко с палубе, слова на конач ретка свога,
трудећи се да ум сачува, унатоц попијеном,
од нагиба бочнога.
Чезне да се обнажи, сукнен панцир да скине,
да се на кревет сручи, припије ка живој кости,
као уз врело зрцало са чије смјесе живине
прст згрести неће њежности.

1982.

ВЕНЕЦИЈАНСКЕ СТРОФЕ (2)

Генадију Шамкову

I

Брашњаво једро облак, изгужван за ноћ, исправља.
Загасити се образ, од пекарева шамара,
облива руменилом, и пожар ђинђува се јавља
у радњици лихвара.
Сметљари плове. Као шипкама преко ограде
ученици у трку, зраке јутрење
пребирају ступове, опеке, аркаде,
алги прамење.

II

Свањује дуго. Нага и хладна, од мермера,
бедра нове Сузана³² пропраћена су при
урањању у воду зрикањем кино-камера

³¹ Клод Лорен (1600–1682) – француски сликар и бакрописац, живио претежно у Риму. Зашто је себе назвао „Лореновим питомцем“, Бродски је објаснио у једном интервјуу: „Имао сам такву идеју да насликам град у различито вријеме дана. Као у Лорена из Ермитажа. И Пусен се тиме такође занимао: пјесаж у различито вријеме дана, или различито вријеме године. Па да, и Моне с Руанском кадералом, али то је било потом. Ја сам прије свега имао у виду Лорена, зато што Венеција – то је лореновски фантастични град у водици. Одлучио сам да направим опис Венеције изјутра и Венеције извече, ноћу.“ (Прим. њрев.)

³² Голый, холодный мрамор / бедер новой Сусанны сопровождаем при / погружении под воду стрелотом кинокамер / новых старцев) – ријеч је о Рембрантовој слици *Сузана и старци*. У тексту *Похвала досади* Бродски каже: „Свуда присутни Јапанци који, искосивши камере, погледују, као нови старци, за нагим бедрима Венеције–Сузана, која на газу прелази хладне, заласком сунца

стараца нових. Два-три
голема голуба, слазећи са капитела,
у лету се у галебе претворе: такав је данак
на узлет над водом, ил' то је стропу, од постеља
клевета сана?

III

Влага умили у спаваћу – грчећи лопатице
заспале љепојке: ништа јој чујно није.
Тако крцнула грана најежи јаребице,
тако анђеле – гријех.
Њежни без у прозору њише издах и удах.
И запљускује пјена блиједе свиле, лака,
столице и зрцало – мјесни је стаклени туда
излаз ствари из ћорсокака.

IV

Свјетло вам отвори око, кô шкољку; ушну тада
шкољку вам звона звекетом залију.
То према појилишту вуку се купола стада
мрешкање рјечно да пију.
Из отворених шкура њух цикорија таче,
јака кафа, згужване рите.
И златни Јегор копље у грло змаја умаче
као у флашу тинте.

V

Дан. Бестежинска маса у квадрат сталог азура,
пушта сав свијет – сву плавет! – у залећу да је,
и сву груд сљуби уз стакло кô да је амбразура,
и стаклу се предаје.
Кудрав чопор би тата да стигне: распламсана
капа му и обећава сјевероисточњак стога.
И град изгледа као гунгула порцелана
и кристала разбитога.³³

обојене воде што пљускају.” Мандељштамова пјесма о Венецији завршава се стихом: „И Сузана старце мора чекати“ (*И Сусанна старцев ждаты должна*). (Прим. ѡрев.)

³³ *День. Невесомая масса взятой в квадрат лазури, / оставляя весь мир – всю синеву! – в тылу, / припадает к стеклу всей грудью, как к амбразуре, / и сдается стеклу. / Кучерявая свора тцится наступить вора / в разгоревшейся шапке, норд-ост суля. / Город выглядит как толчея фарфора / и битого хрусталя – пред нама је, каже Сергеј Николајев, опис природе, воде, венецијанског пјесажа (у посљедња два стиха) како их види пјесник кроз прозор собе. Ипак, у првих шест стихова*

VI

Шалупе, моторни чамци, баркасе, барке ове,
кò распарена обућа с Творчеве ноге,
ревносно газе шиљке, пиластре, сводове,
изразе лица многе.

Све помножено са два, сем судбине и сем
саме H₂O. Али, кò свако на земљи „за“,
остављена у мањини она је са кровљем
од беспосленог тиркиза.

VII

Тако излазе из воде, запање глаткоћом коже
обалу пуну кврга и с цвијетком у шаци,
заборављају одјећу, пуштају одјећи да може
пљесак из даљи да добаци.

Тако вас пршћу капљама. Ти, што су бесмртни, стога
миришу на алге, различни од сина човјекова,
голубове откидају од шаха суманутога
на дрвеној калдрми тргова.

VIII

Ја ове ретке пишем са бијеле столице,
испод отворенога неба и, прем је зима,
тек у сакоу, сав предан, размичућ јагодице
матерњим ријечима.

одломка то се нигдје не саопштава експлицитно. Као да пјесник читаоца увлачи у асоцијативну књижевно-језичну игру. Тако, појам *ћрозор* изражен је кроз значење лексема „квaдpат“; „стaкло“ (двaпут), „aмбpазуpа“, појмови *вaздух* и *небо* скривени су у лексемама „азур“, „бестежинска маса“, „плавeт“. Динамику слици неживе природе придаје алегорија битке која прожима цијелу епизоду („aмбpазуpа“ је пушкарница, „зaлeћe“ је, наравно, рaтнa пoзaдиnа, a азур се стаклу предаје, то јест капитулира). Али највеће семантичко-стилистичко оптерећење има пети и шести стих, који садрже алузију истодобно на два идиома остала ван граница текста: на повик *држи / држите вoрa!* („држи / држите лoпoвa!“) и пословицу *нa вoрe шaпкa гopит*, буквално: на лопову капа гори, то јест лопов се сам одаје. Посредством та два „вантекстовна“ идиома аутору је успјело изузетно убједљиво и оригинално пренијети слику облака који се брзо крећу небом: усамљеног, с врхом освијетљеним сунцем (*в разгоревшейся шапке*, „у капи која се разгорјела“, а у мом преводу: „распламсана / капа му“), што наговјештава вјетровито вријеме (*нoрг-oст суля*, „сјевероисточњак наговјешћујући“, а у мом преводу: „обећава сјевероисточњак“), са групом оних који плове иза (*кучерявая свора*, „кудрaви чoпoр“ – упореди сазвучност придјева *кучерявая* и атрибута *кучевые*: ријеч је о идиому *кучевые облака* који значи овчице, кумулуси), али се не приближавају првoмe (*тщится настигнуть*, „тpудe се стићи“). Запањујуће је да су кључни појмови, као „облаци“, „вјетар“, „небо“, мада нису именовани, савршено очигледно изводиви из контекста. (*Прим. ћрев.*)

Хлади се кафа. Пљуска лагуна, неизбројем
пјегица сјаја мутне кажњавајући зјене
због тежње да запамте пејсаж, способан што је
да се снађе без мене.

1982.

НА ВИА ЂУЛИА

Теодори Л.

У томе граду, Теодора, звоне до данас звона
кò да се растопила у зраку ниси попут пахуље-пропелера
и, кò свјетло на крају ходника, јављаш се сред сутона,
идући у правцу трга са пис. машином од мермера,
и ми устајемо иза столића! Номад способност има,
у том је различан од сједелаца, да двапут исту течност пије.
Не говорећи о анђелима, не говорећи о зеканима
с црним пјегама, чија жеђ се досад толила није
у фонтанама мјесним. Пустинја је, изгледа, голема
иза ограда станице што у свежањ шине је збрала,
и млаз се буквално загрцну, збора нема
зато што вода још није све исприповиједала
о твојој љепоти. Градовима су, Теодора, такође,
својствене сувишне мисли, за срећом чежња,
плус готовост да замјере нијанси коже,
дуљини зглоба ручнога, фризури или глежњу.
Јер заустави те оно што спазиш, што близу видиш.
С далековидошћу потомка јулија, октавија, ливија,
град гледа за тобом као витез бестидни:
што су улице дуље, душа града је срећнија.

1987.

ТОМАС ТРАНСТРЕМЕР ЗА КЛАВИРОМ

Градић, што лежи сред поља као надградња почве.
Монарх, измрцварен печатом мјесне поште.
Звоно у подне. Из мјесне десетљетке
изврвјели су малољетници као таблете
против будућности нејасне. Ауто-машине

рђају под бријешћем, зеленећ', јер их посвоји Лине,³⁴
и лишће поступно се, мада од другог тијеста,
скупља у смислу вјештине да се откине с мјеста.
Ни живе душе. И разраста се, непримјетно
с кораком сваким, трг са монументом
који је овдје пријављен трајно.

И рука, која је срасла с форте-пијаном,
такође поступно од тијела одјељује се,
ко да је овладала, испод завјесе,
настројењем које је много важније, или је
равнодушније, од свега што су ћелије
у мозгу сакупиле; прсти, кô да се боје
изгубити сањано богатство своје,
јуре по шпиљи, кô да грозница је у њима,
зачепљујући прслине драгуљима.

1993.

ПОВОДОМ ПОВРАТКА ПРОЉЕЋА

Прољеће наступи изненада, као да за ноћ изгради
око сто кућица за чворке, гдје одјекују пјесни.
Свуд много цвјетова, кô на кино-филму танади,
и Март се одазива на женско име Ненси.

Температуру подношљиву ево доживјесмо поново,
иако Дизи Гилеспи³⁵ претвара у музиканта кишна хука.
И боље на улици не излазити без глупаче: у ово
прољеће, ако шта на главу пада, то није јабука.

Сви смо заљубљени у астрономију, у космос уопће,
у безбедну игру орбита, прстења, елипса и точност њину.
Ал' бивало је: ућеш у излизано предсобље и топћеш
ногама бесциљно, одјећу још не скинув.

³⁴ Карл Лине (1707–1778), шведски ботаничар, оснивач ботаничке терминологије за поједине дијелове биљака; за називе биљака и животиња увео је бинарну номенклатуру, по којој свака биљка и животиња има назив рода и врсте. (Прим. њрев.)

³⁵ Дизи Гиллеспи (1917–1993) – амерички џезер, трубач, али и извођач композиција на тромбону, клавиру и удараљкама. (Прим. њрев.)

Што, ако се небеско тијело, на концу, не толико обрће
колико просто брбља у вјетар – што изражено у пракси је
у томе да су годишња доба барица, а ти срћеш
у улогу њене безобличности, да не кажемо галаксије.

1994.

* * *

Кловнови разваљују циркус. Слонови су побјегли у Индију,
тигрови на улици тргују врпцама и обручима,
под похабаном куполом, као у ормару, на трапезу
љуља се објешен фрак
разочараног илузионисте,
а коњићи, скинувши сукнене огртаче, позирају
за портрет мотора. У арени
тонући у пилотину, кловнови из све снаге
размахују маљевима, и разваљују циркус.
Публике или нема, или не аплаудира.
Само дресирана пудлица
кевће непрекидно, осјећајући да се приближава
шећеру: да само што се није догодила
хиљаду деветсто деведесет пета.

(Са руској предео **Марко Вешовић**)